

De ronde stal geeft voordelen in vluchtgedrag, bodembewerking en ventilatie. Een nadeel bleek het ingewikkelde vergunningstraject, dat twee jaar duurde.

Toen het bedrijf niet mocht groeien, koos Blommestijn voor een survivalspel en biologische bedrijfsvoering. Blommestijn verzint de hindernissen zelf. Door ze op land maximaal 1, en boven water 2 meter hoog te maken, mag er omgekeerd worden geklommen en ligt de capaciteit hoog.

Albert Blommestijn uit De Kwakel (NH) bouwt Round House

Eerste ronde stal voor melkvee

‘Als jij ooit boer wilt worden, kan dat niet hier’, kreeg kleine Albert Blommestijn te horen. Toch staat er veertig jaar later een nieuwe stal: de eerste Round House voor melkvee. Een blikvanger op het biologische bedrijf, dat aan drie kanten wordt ingeklemd door woonwijken.

Een populair filmpje raast over internet; een man rent door heuvelland om in de verte een enorme ronde vorm te tonen: een ufo! Een beetje kenner zal hard lachen, want het is duidelijk het dak van een Round House, de ronde stal die vooral onder Engelse vleesveehouders in opkomst is. Hoewel er intussen een enkele in Nederland

staat, is Albert Blommestijn de eerste die er één voor melkvee bouwde. Zestig koeien en bijbehorend jongvee zullen er als familiekudde in wonen.

Aanzicht en karakter

Het mag dan geen ufo zijn, maar toegegeven,

het effect van een zwevend rond dak is bijzonder. Vanaf de weg kijk je dwars door de stal van 30 meter doorsnee, naar de weides erachter. En dat was precies Blommestijns wens. „Ik wilde een bijzonder aanzicht en een open karakter. De huizenrij tegenover ons heeft al veertig jaar vrij uitzicht. Ik vond het vervelend om dat de mensen te ontnemen.“

Jaren geleden kreeg de veehouder de ronde stallen al in het vizier. De vorm zorgt dat dieren met een lage rang altijd kunnen vluchten en nooit in een hoek worden gedreven. Met het oog op zijn gehoorde kudde, is dat geen overbodige luxe. Maar het systeem stond alleen nog in Engeland en om alles zelf daar te halen, leek hem niets. Toen het idee van een nieuwe stal drie jaar geleden concreet werd, richtte hij zich dan ook op een serrestal. Totdat hij hoorde dat serrestalbouwer ID-Agro sinds kort ook met de ronde stallen overweg kon. Hij ging direct overstag. „Naast het vluchten, is het bewerken van de vrijloopbodem in een ronde stal gemakkelijker. Ik zag bij andere vrijloopstallen de hoeken vaak berg en dal worden. Ik hoef nu alleen maar rondjes te draaien met de cultivator, dat werkt efficiënt en geeft een gelijkmatig resultaat. Daarnaast is de ventilatie ontzettend goed. In het midden is een opening van 10 vierkante meter, die geeft een schoorsteeneffect. Goed voor de koeien, maar ook essentieel voor een droge vrijloopbodem.“

Dak

Het staldak bestaat uit polyethyleen; hetzelfde materiaal als vrachtwagenzeil. Op de grond is het in elkaar gezet, met een gewicht tot 5 ton strak getrokken en toen de lucht in getild. „Er staat een enorme spanning op; als je er op zou lopen, veert het amper in. Doordat het niet klappert, slijt het ook niet.“ Vergelijkbaar met serrestallen heeft het dak een garantie van tien jaar, maar de verwachting is dat het nog wel langer meegaat.

De open stal wordt ook in de winter niet met windbreekgas afgesloten. „Zelfs in het Engelse klimaat schijnt vee het zo erg goed te doen, met uitstekende groei en

vruchtbaarheid. Maar dan gaat het wel om vleesvee. Wij hebben gekeken bij Anne Koekkoek, een biologisch-dynamische melkveehouder die bovenin Friesland compleet open bouwde. Ondanks alle wind daar, gaat het prima. Het kost alleen extra ruwvoer, zegt hij; geen productie of gezondheid. Als je maar zorgt dat alle voorzieningen vorstvrij zijn en het ligbed droog is.“

Vrijloopbodem

Naast de ronde stallen, volgde Blommestijn ook vrijloopbodems al jaren met interesse. Toen de eerste onderzoeken uit Israël verschenen over flinke productie- en levensduurstijging, viel het hem al op. „Ik heb drie jaar een proef gedaan met jongvee op compost. Dat ging goed, maar voor melkvee werd het me afgeraden. Gelukkig maar, nu je ziet dat compost verboden is. Bij veehouder Meindert Wiersma hoorde ik over goede resultaten met houtsnippers. Door het actief composteren ontstaat warmte en dus droging. Eigenlijk heb je een veredelde compostbak; voor je land natuurlijk prachtig materiaal.“ Door een systeem te kiezen dat onder de snipperbodem lucht afzuigt, verwacht Blommestijn minder emissie – het euvel van vrijloopbodems – de ammoniak wordt in het hout gezogen en zou zich moeten binden aan de koolstof. „Daarnaast werkt de afzuiging perfect om lucht in de bodem te krijgen en het proces op gang te houden. De vochtige lucht wordt buiten de stal afgevoerd. Afgelopen winter werd het echt te heet voor je handen, als je een gat in de bodem groef.“ Tijdens een wandelingetje door de bak, blijkt de bodem zo droog dat het stuift, terwijl de afzuiging nu uit staat. „Als het deze winter, met afzuiging, half zo droog blijft is het

nog prachtig.“ Afgelopen winter draaide de veehouder al proef in de nieuwe stal met het jongvee. Sinds april lopen de melkkoeien er in, al zijn ze nu dag en nacht buiten. Problemen heeft de veehouder nog niet ondervonden. „Je kunt zien dat ze zich prettig voelen. Maar komende winter wordt natuurlijk de echte vuurdoop.“

Voeren en melken

Een verharde voergang rond de stal, zorgt dat de bodem bij de voerplaatsen niet versmeert. Hoewel het voer niet overdekt is, valt het vies worden wel mee, vindt Blommestijn. „De vloer loopt af, dus regenwater lekt er vanzelf uit.“ De voergang fungeert direct als separatuimte. Een koe vangen voor bijvoorbeeld de inseminator, is vanzelfsprekend lastiger met een ronde stal: het voordeel dat een koe altijd weg kan, wordt dan een nadeel. „Toch is het best te doen. Ik wacht tot er rust heerst in de stal. Dan gaan alle poorten van de voergang dicht, op één na. Met een stok stuur ik de koe kalm daarheen. Aan het eind van de voergang gaat ze achter een hekje.“ Het rechthoekige melkgebouw is in open verbinding met de ronde stal. Er staat een 2 x 4 geautomatiseerde tandem. „Een capaciteit van 50 koeien per uur is voor ons genoeg. Zodra een koe klaar is, wordt automatisch de volgende er in gelaten. Zo staan ze al klaar als ik me omdraai en kan ik constant doorwerken.“ Een wachtruimte is er niet, voornamelijk vanwege de hoorns. „Deze dieren op elkaar proppen, zou niet verstandig zijn.“ Met twee schrikdraadjes wordt van de stal tijdelijk een halve cirkel gemaakt. Door de touwen dichter naar elkaar te brengen, gaan de koeien verder richting melkput. „Geforceerd drijven doen ►

1. De voergang ligt net buiten de stal. Alle hekken zijn open te zetten. Geheel rechts is de melkput te zien.
2. Je ziet ze niet veel: een nieuwe open tandem. Voor Blommestijn volstaat het prima. Een mooi detail rechts: een survivaltouw doet bij het puttrapje dienst als 'leuning'.
3. Door de stal is rechts de nieuwbouwwijk te zien, in de verte een aantal survivalonderdelen in de weides. De paarden zijn van de zorgstichting die cliënten op het bedrijf begeleidt, en mogen tijdelijk in de stal.
4. Door slim met gebouwen om te gaan, kon de poldersport steeds groeien. Hier stond het jongvee op een compostbodem. De oude grupstal wordt nu sanitairgebouw.

de huizen liggen wel tot aan ons bouwblok. Verder komen ze niet, dankzij de komst van de EHS, waar wij precies in vallen. We hebben 500 meter, tussen die huizenrij links en de nieuwbouw van het dorp De Kwakel rechts. Onze 23 hectare huiskavel loopt naar achteren, de polder in." Toch, laat Blommestijn weten, heeft hij de beperkingen de latere jaren niet als last ervaren. „Ik heb nooit serieus overwogen om elders opnieuw te beginnen. Het verlangen van sommige boeren naar groter en meer, kennen wij ook niet zo. We vinden veel dingen interessant." Biologisch worden paste dan ook goed in het plaatje van een bedrijf met brede interesse, dat wordt beperkt én waar veel publiek komt. „Want natuurlijk speelt het wel mee in je keuzes; al die mensen op je erf." In 2007 werd Blommestijn benaderd door Campina: zij zochten biologische boeren vanwege de grote vraag. De meerprijs en werkwijze stonden hem wel aan. „We waren altijd al terughoudend met kunstmest en bestrijdingsmiddelen. Mijn beeld van de chemische industrie is een wereld van geld. Ze blijven hun middelen uitdragen om winst te maken en zijn blind voor alternatieven. Ik neem het ze niet kwalijk, want zo werkt de economie. Maar ik wil er niet in meedoen. Er ontstaan steeds nieuwe schimmelinfecties, waarvoor weer nieuwe middelen worden bedacht. Maar het is een wedloop die we vroeg of laat verliezen."

boerderij wel. „Het is hoog tijd voor meer douches, maar een nieuw gebouw daarvoor werd afgewezen. In de vergunningen voor onze poldersport staat dat het in evenwicht moet zijn met de boerderij. Uiteindelijk is het agrarische grond waar een ontheffing op ligt. Bovendien is de overheid veel te bang dat ik anders de koeien verkoop en een grote golfbaan aanleg, terwijl er nog maar vier veehouders in de hele gemeente zijn. Door een nieuwe stal te bouwen, kan ik toch douches plaatsen; ik bouw de oude stal gewoon om." De poldersporttak is enorm, met 40 seizoenwerkers (instructeurs), een voltijds technische medewerker en een kantoormedewerker. Het brengt een groot deel van het totale bedrijfsinkomen binnen. Toch is de angst van de gemeente ongegrond: Blommestijn blijft zeker boer. „Een sportbedrijf waar je echt tussen de koeien loopt, trekt publiek. Al lukt zo iets natuurlijk nooit zonder eigen overtuiging; ik ben in hart en nieren boer. Mijn vrouw werkt volop voor de sporttak, ik voor de koeien, al ben ik ook dagelijks op kantoor of bij de groepen. Het moet elkaar versterken. Door de sporttak kan ik een dergelijke stal bouwen. Door die bijzondere stal, trek ik weer sporters."

Blaarkop familiekudde

Het aanspreken van publiek is ook een van de redenen waarom Blommestijn sinds een paar jaar overstapt op Blaarkoppen en dit najaar start met een familiekudde. „Zeker nu ik biologisch ben, moeten de koeien zich met gras weten te redden. Blaarkoppen liepen hier van oorsprong overal, vanwege de vele kaasbedrijven: door het hoge caseïnegehalte heb je van blaarkopmelk maar weinig nodig. Die historie en de bijzondere aftekening, zijn natuurlijk mooi. Bovendien hoop ik dat de

hoorns nu weer rond groeien; dat werkt een stuk fijner." Het idee van een familiekudde spreekt Blommestijn al lang aan, maar kon simpelweg niet eerder vanwege de grup. „Ik vind het een prachtig gezicht; die kalveren erussen. Bovendien is het voor gehoorde dieren belangrijk dat de koppel constant blijft: onrust en hiërarchie-gevechten geven altijd risico. Verder is het wel goed voor de weerstand van kalveren om direct alle bacteriën mee te krijgen. Of het niet ten koste van de gezondheid gaat? Nee, dat geloof ik niet. Hooguit geeft een familiekudde meer kans op ongelukken. Tot slot werkt het heel efficiënt: met één keer rijden heb je je hele veestapel gevoerd. Zelfs de nuka's redden zich." Veehouders met een hoge productie zullen vast hun wenkbrauwen fronsen, realiseert Blommestijn zich, want al het vee krijgt hetzelfde rantsoen. „Maar bij een productie van 7.000 liter is dat niet erg. Krachtvoer krijgen ze wel in de melkput." Hoewel Blommestijn zich via een WUR-netwerk in het familiesysteem verdiepte, zal de praktische invulling zich op sommige punten nog moeten wijzen. „Zo moeten kalveren niet worden verdrongen aan het voerhek. Door de ronde vorm kunnen we 140 vreetplaatsen creëren voor 100 dieren, maar een poort waar alleen kalveren door kunnen, biedt wellicht nog extra soelaas. Daarnaast worden de nuka's met een week of vier gespeend, maar moet de leeftijd waarop ze teruggaan in de groep nog blijken: een maand of zes? Dat het wat melk kost, is ingecalculeerd; we voeren nu ook echte melk. Maar als ze opnieuw onder moeder gaan hangen, wordt het wel te gek. Verder ben ik benieuwd hoeveel jongvee er in de melkput komt. Het is handig als varzen al weten hoe het gaat, maar elke dag 20 dieren onnodig op de stand, schiet natuurlijk niet op. We gaan het gewoon proberen, de oplossingen komen vanzelf." ■

we nooit, om beschadigingen te voorkomen. Dankzij de brokken in de melkput komen ze vanzelf wel."

Kosten

De bouwkosten per koe van de ronde stal vindt Blommestijn lastig te noemen. „Elke stal is anders en ik word er niet graag op vastgepind." De bovenbouw is in ieder geval vergelijkbaar met een serrestal en kostte 75.000 euro. Vanwege de 1 meter dikke vrijloopbodem moest er een kelder worden gegraven. Ook het heien, noodzakelijk op de veengrond, veroorzaakte extra kosten. „Als je bedenkt dat er 850 vierkante meter ruimte is, moge duidelijk zijn dat het voor 60 koeien en jongvee eigenlijk niet uit kan. Dan zou je er 100 melkkoeien in moeten houden; met 8,5 vierkante meter per koe kan dat net. Sinds kort bestaat ook een Round House met een doorsnee van 45 meter. Dat bouwt nog efficiënter."

Gedwongen tot keuzes

Dat de veehouder een dergelijk bijzonder gebouw koos en tegelijk voor een bescheiden aantal koeien bouwde, heeft alles te maken met de historie van het bedrijf en zijn bijzondere neventak: poldersport. „Ik hoef niet van mijn koeien alleen rond te komen." Tot de jaren zeventig had het familiebedrijf een klassieke bedrijfsvoering. Als de uitbreiding van het naastgelegen Uithoorn

geen roet in het eten gooide, zou dat wellicht nog steeds zo zijn. Maar in die tijd kreeg Alberts vader te horen geen ligboxenstal te mogen bouwen: de boerderij zou moeten wijken voor stedenbouw. Het was het moment waarop vader zei: „Nou jongen, als je ooit boer wordt, zal dat niet hier zijn." Toch was er van uitkoop steeds geen sprake, dus kwam er in 1977 een kleine grupstal bij, dat mocht wel. De familie kon er 32 koeien houden, naast de 28 in de oude stal uit 1894. Zonder zak geld om opnieuw te beginnen en met de komst van superheffing in het jaar dat Albert van de MAS kwam, startte de familie een zoektocht naar verbreding. Ze begonnen een plantenkwekerij, maar stopten toen de markt instortte. Een bedrijfsuitje van Astrid, Alberts vrouw, bracht hen in 1992 echter op een gouden vondst: poldersport. „Survival deed je in die tijd in het buitenland en was voor echte bikkels. Dat je het ook voor de lol in eigen land kon doen, was een heel nieuw idee. We wilden er geen hypotheek aan wagen dus begon het met wat kano's en een kleedruimte, maar het liep direct. Ik verwachtte dat eerste jaar 40 boekingen, het werden er 80." Van lieverlee kwamen er hindernissen, parkeerplaatsen en kleedkamers bij en vandaag de dag klauteren mensen over vele tientallen obstakels, zowel door de weiden als over de sloten. „Elk jaar lopen we tegen een grens en worden we weer iets groter." Het bedenken van alle hindernissen, doet Blommestijn zelf. Een mooi winterklusje.

Een voltijd technische medewerker zet ze tegenwoordig in elkaar. Hoewel het nog zomervakantie is, blijkt het vandaag rustig. Blommestijn werpt een blik in de agenda: „Slechts 80 man. Wij moeten het hebben van scholen en bedrijven, en die zijn nog dicht. Volgende week begint alles weer. Dan staan er 600 mensen per dag in de planning." Blommestijn lacht: „Ons areaal bestaat voor 23 procent uit water. Generaties lang heeft mijn familie er last van gehad en was vaarboer. Ik ben de eerste die er juist profijt van heeft." Hinder van mensen die constant op zijn vingers kijken, ervaart Blommestijn niet. „Ik ben het van vroeger gewend: moeder werkte in de zorg en bracht altijd mensen mee. Door slim inrichten kun je ergernis voorkomen. Hooi voor de kalveren moet je niet aan het voerhek leggen; je weet dat kinderen alles in het hok zullen gooien. In weides waar veel hindernissen staan, blijven de koeien maar even; wel vreten, niet schijten, zodat je klachten voorkomt. En als we echt even rust willen, kunnen we ons wel wat terugtrekken. Veel werkzaamheden van Poldersport worden door personeel uitgevoerd, wij sturen dagelijks bij."

Biologisch

Hoewel het bouwverbod uit de jaren zeventig inmiddels is opgeheven, bleef het bedrijf altijd beperkt in zijn mogelijkheden. „Uithoorn is nooit over ons bedrijf heen gegaan, maar

Bedrijfsgegevens

Albert Blommestijn (49) uit De Kwakel (NH) hield 35 koeien op de grup. Hij bouwde een ronde stal, waarin hij wil groeien naar 60 stuks melkvee. Op 1 juni werd er voor het eerst in gemolken. De productie gebeurt op biologische wijze en ligt op 6.200 liter met 4.35 vet en 3.50 eiwit. Vanaf dit najaar zal het jongvee, als familiekudde, ook in de nieuwe stal worden gehuisvest. Een stichting plaatst en begeleidt 10 tot 12 'zorgboeren' op het bedrijf. „Wij begeleiden vooral de begeleiders. Het melken doe ik altijd zelf, veel werk eromheen doen zij." Samen met zijn vrouw Astrid (45) runt Albert een flinke neventak: Poldersport. Tot 600 mensen per dag survivalen op en rond het erf. Kinderen Pim (17), Maartje (15) en Jette (12) helpen graag een handje. „Pim is echt van de koeien. Maartje juist van de sport. Wie weet worden het ooit nog eens twee bedrijven."

